Az őrlési forgalom Janus-arca.

A Szociálpolitikai Szemle december 5-iki számában dr. Vajda Mihály lapidarisan jellemzi az agrárius vámpolitikai argumentációnak logikátlanságát, midőn kipécézi azt az agrárius tanítást, hogy a vámvédelem, mely nem oka a drágaságnak, mégis emeli a termény- és állat-árakat. Annál meglepőbb, hogy ugyanabban a cikkben az őrlési forgalmat illetőleg ugyanolyan logikátlan merkantilis okoskodással találkozunk. Az egyik oldalon azt olvassuk, hogy „az őrlési forgalom sem kell az agráriusoknak, mert a kereskedelem arra használta az őrlési forgalmat, hogy a budapesti raktárakban nagy mennyiségű olcsó balkáni búzát halmozott össze a gabona árának leszállítása érdekében." Eszerint tehát az őrlési forgalom a búzaár lenyomását eredményezte. A cikk végén azonban hivatkozás történik arra, hogy statisztikai adatok igazolják, hogy „miként emelte az őrlési forgalom a liszt árát." Bajos dolog, logikai összhangba hozni, hogy a mi a búza árát lenyomta, egyúttal a liszt árát emelte. E tekintetben tehát a mérkantilis logika kevéssé különbözik az agráriustól, amint azt egyébként éppen az őrlési forgalom ügyében lépten-nyomon tapasztalni. Pedig azt a közgazdasági helyes tételt, hogy minden védővámrendszernek szükségszerű kiegészítése a kikészítési eljárás, másképp is lehet igazolni, mint proteusi logikával. Az őrlési forgalomnak ugyanis szükség szerint kettőnél több Janus-arcot is adnak: az agráriusokkal szemben úgy tüntetik fel, hogy a búza árát emelte vagy legalább is támasztotta; a fogyasztással szemben úgy, hogy a drágaságot enyhítette, olcsóbbá tette a kenyeret; az „illetékes tényezőkkel" szemben ellenben úgy állítják be, hogy a lisztárakat emelte, tehát a malomipar egyetlen támasztéka volt.

Mivel azonban az a kérdés, vajjon volt-e hatása

az őrlési forgalomnak és milyen, sem agrárius, sem merkantilis logikával el nem intézhető, hanem csak elfogulatlan vizsgálódással, legyen szabad néhány megjegyzéssel rámutatnom ezekre a logicai ellenmondásokra. Ha igaz lehetne, hogy az őrlési forgalom a búza árát nyomta és egyúttal a lisztét emelte, akkor ez az intézmény kettős ártalom lett volna: mert akkor egyrészt a termelőt céltalanul károsította, másrészt a fogyasztót is, és akkor igazán megérdemelte, hogy eltöröljék. Csakhogy ilyen hatása sem nem lehetett, sem nem volt. Hogy milyen hatása volt, illetőleg nem volt az őrlési forgalomnak, az mint speciális szakkérdés, nem tartozik ide, azt más helyütt több ízben kifejtettem. Itt csak annak az egy rövid bizonyításnak kérek helyet, hogy az őrlési forgalom éppen nem emelte a lisztárakat. Ha ugyanis a lisztárak alakulását egybevetjük a búzáéval, azt találjuk, hogy

az őrlési forgalom előtti időben

	a nullás-liszt és a 7-es ill. 4-es kenyérliszt drágább a buzánál	
	ft.-tal	ft.-tal
1882-ben	10.12	4.20
1883-ban	9.66	4.20
1884-ben	10.61	3.80
1885-ben	8.82	3.50
1886-ban	7.77	3.55
1887-ben	7.17	4.10
1888-ban	7.34	3.40
1889-ben	6.94	3.70
1890-ben	6.67	4.40,
az őrlési forgalom idején pedig		
1891-ben	6.31	4.00
1892-ben	5.97	4.10
1893-ban	6.01	3.10
1894-ben	5.28	3.00
1895-ben	4.96	2.80
1896-ban	4.95	2.95
1897-ben	6.72	4.55
1898-ban	6.84	4.65
1899-ben	6.25	3.75

Látnivaló, hogy az őrlési forgalom idejében a legfontosabb lisztfajták árai, akár az őrlési forgalom irányította az áralakulást, akár más tényező, egész 1896-ig s ü l y e d ő irányzatúak és csak az utolsó három évben emelkednek – de akkor sem az őrlési forgalom, hanem az 1897/8-i rossz termések hatása alatt.

Az igazság úgy látszik sem nem agrárius, sem nem merkantilis.

Dr. Gartner Henrik.

Adóreform és osztálytagozódás.

Szende Pál ilyen című értekezése a magyar adórendszert és ennek legújabb, részben megvalósult, részben egyenlőre szerencsésen elkerült „refom”-jait illeszti bele plasztikusan a magyarországi szociális erőviszonyok keretébe. Az ő éles bonckése alatt a maga teljes durvaságában tárul fel az osztály-egoizmusnak határt nem ismerő elfajulása, amely nálunk a közterheknek a nagyobb politikai befolyással bíró osztályokról a kisebb befolyásnak vállára való áthárításában jutott legérezhetőbben kifejezésre. A számadatok mintegy megelevenednek előttünk, a százalék számoknak minden igazságérzetünket arculcsapó elrendeződése mintha vádlóként kiáltaná: j'aecuse.

Alkotmányunknak és politikai szervezetünknek megfelelően adórendszerűnk alapelvei a következők: 1. A vagyontalan és kisebb vagyonú elemek aránytalanul nagyobb megterhelése, mint a vagyonos osztályoké. 2. A földbirtok előnyben részesítése a kereskedő és iparos, tehát a par excellence városi polgár elemekkel szemben. 3. A mezőgazda osztályon belül a nagybirtok előnyben részesítése a kisbirtokkal szemben. Az első és a harmadik az antidemokratikus, a második az agrárius vagy antimerkantilista elv. Az antidemokratikus elv főképen a fogyasztási adók túltengésében – még pedig, hozzá tehetjük, egyre fokozódó túltengésében jut kifejezésre. Míg az egyenes adóbevétel 1906-tól 1911-ig 255,562.726 K-ról 269,621.983 K-ra emelkedett, vagyis a növekvés 14,059.257 K, azaz 5.5%, addig a fogyasztási adók 441,339.600 K-ról 578,185.136 K-ra nőttek, azaz 136,845.536 K-val, vagyis 31%-al emelkedtek. Ez a szegény emberek szempontjából annál is súlyosabb jelenség, mert a fogyasztási adóteher 90%-át az alsóbb néposztályok viselik. Az államnak újabb időkben is követett antidemokratikus pénzügyi politikáját a M. Á. V. személydíjszabás emelése mutatja a legkézzelfoghatóbban. Hogy ez elsősorban az alsóbb néposztályokat sújtja leginkább, az abból tűnik ki, hogy a szállított utasok számából 94.1% esik a személy- és vegyesvonatokra és az utóbbiakból 86.7% a harmadik osztályú utasokra esik, és a viteldíjemelés nem progresszív kulcs szerint, hanem egyenlő arányban történt. Szociális szempontból az új díjszabás legsötétebb oldala a szomszédos forgalom menetdíjainak megdrágítása.

Az is antiszociális intézkedés, hogy a házbéradó terhet sokkal súlyosabban állapították meg, mint a házosztályadóét. Az új házadó-törvény, a házbéradó kulcsát látszólag leszállította ugyan, de ezt ellensúlyozza az, hogy az adókivetés három évi ciklusok helyett ezentúl évenkint történik. A munkáslakásokra vonatkozó törvényes intézkedések közelebbről megvizsgálva teljesen értékteleneknek bizonyulnak és reklámon kívül főcéljuk a munkások helyhez kötése volt.

Az egyenesadó-reform némi változtatásokkal megtartotta az eddigi hozadéki adókat s az általános jövedelmi pótadó helyébe a létminimum adómentességén a progresszív adókulcson alapuló általános jövedelmi adót tette. A vagyonadóra és értékemelkedési adóra nem került a sor és az örökösödési adónak progresszív irányba való átalakítására sem történt kísérlet. Az új jövedelmi adó különösen a proletariátus érdekeit veszélyeztette, mert az ennek alapján reá nehezedő évi adóteher 5,851.000 K-nak felel meg. Hogy az adóköteles jövedelem eloszlása az új törvény alapján milyen igazságos mérték szerint oszlanék el, az abból is kitűnik, hogy az adóköteles munkabérjövedelem 740 millió K, az adóköteles földjövedelem pedig 300-400 millió K ennek az alapján. Ép ily sérelmes az adóreform a fix fizetésű kisebb alkalmazottak, valamint a kisebb iparosok és kereskedők szempontjából.

Hogy adórendszerűnk mennyire az osztályérdekek befolyása alatt áll, azt leginkább a földadó története mutatja. A földadó tiszta eredménye ugyanis 1884-1911 között 73,385.000 K-ról 68,249.848 K-ra csökkent. Ma a föld adóterhe nem nagyobb 3-3%%-nál. Az 1907-iki javaslat a földadó kulcsának 25.5%-ról 20%-ra történendő leszállítását hozta javaslatba. Ellenben elrendelte a javaslat a földadókataszter kiigazítását oly célból, hogy adatai a valósággal összhangba hozassanak. Hogy a földadóbevétel ily alapon történő emelése létre ne jöhessen, a képviselőház pénzügyi bizottsága kimondta, hogy a földadó összege 74 millió K-ban kontingentáltatik.

Ezzel szemben a kereseti adó kulcsának leszállítása dacára a kereskedők, iparosok és értelmiségű foglalkozásnak kereseti adója a legjobb esetben változatlan marad, de inkább emelkedik, a jövedelemadójuk ellenben 75-125%-al nő meg.

Ami a kis- és nagybirtokkal való elbánást illeti, el lehet mondani, hogy azt a könnyebbséget, amelyet a parasztságnak az egyenes adóreform némely intézkedései nyújtottak, ellensúlyozta a szeszadónak, a dohánygyártmányoknak és az államvasúti díjszabásoknak időközben történt felemelése. A földadóreform végső eredménye pedig az volt, hogy ott, ahol a nagybirtok csak a kisbirtokkal együtt juthatott adócsökkenéshez, a kisbirtok is kapott engedményeket, ellenben ott, ahol az érdekek külön választhatók, vagy ellentések voltak, a kisbirtok adóterhének aránytalansága fennmaradt. Vagyis más szóval, a nagybirtok csak addig fizette a fegyvertársai zsoldját, amig tellett az . . . „ellenség” zsebéből. A nagy- és középbirtokos-osztály – részben talán bizonyos atavisztikus hajlamoknál fogva – ép úgy irtózik a közterhek viselésétől, mint dicső emlékezetű elődei, akik életüket és vérüket áldozták a hazáért . . . „s e d a v e n a m no n.”

A könyv Politzer kiadásában jelent meg. Ára 1.50 K.

Dr. Vajda Mihály.